هەڵوەستەیەک لە بەردەم ئەو تەرمەی شاعیر (غەمگین خدر) لەسەر زمانی ناشتوویەتی.. سەما مەلا

وەک ئاشکرایە زمان و فۆڕمی شیعری جیاوازە لە فۆڕم و زمانی چیرۆک و ڕۆمان، چونکە پانتایی شیعر تەسکترە لە پانتایی چیرۆک و ڕۆمان تاوەکوو شاعیر بتوانێت، بە فراوانی و بە دڵی خۆی باسی ڕووداوێک یاخود بەسەرهاتێک بکات، لێرەدا شاعیر دەبێت زمان و تەکنیکی تایبەت بەخۆی هەبێت تاوەکو بتوانێت ئەوەی لە خەیاڵیەتی وەک شیعرێکی جوان و پڕ چێژ پێشکەشی خوێنەر بکات.
ئەمەش زۆربەی کات، کاتێک ڕوودەدات کە شاعیر بۆ خودی خۆی بنووسێت، کاتێک شاعیر بۆ خودی خۆی نووسی. ئیتر ئەوانی تریش دەتوانن خۆیان لە ناو فەزای پەیڤەکان و هزری ناو دەقەکانیدا بدۆزنەوە بێ ئەوەی هەست بە نامۆ بوون بکەن.
وەک لەم چەند دێڕەدا شاعیر باس لە ئازار و ماندووبوونی خۆی دەکات بەدەست ژیانەوە، کە دەشێت ماندووبوونی مرۆڤی مۆدێڕن بێت. دەشێت من بم، دەشێت هەموومان بێت.

(ڕۆژەکان هەرچییەکیان بە تاریکی پێ بێت
بەناو شەودی خۆیاندا،
هەر تێدەپەڕن
ئەستێرەکی دیکەیش
هەر دەڕژێت
گزنگێکی دیکەش،
هەر هەڵگر دەبێتەوە
نهێنییەکان لە دڵی کەسدا ناشاردرێنەوە
ئازارەکانیشم
هی ئەوەنین گوێچکەکانتان بۆی شل بکەی
ناهێڵم خوێنی هیچ کەسێک بڕژێتە دەمارەوە.)

یاخود دەڵێت:
(ئەوە تۆ دەستەکانی تۆش
ئیمزای غەمگینی بۆ ڕۆزمانی ژیانم دەکات

ئەو ئێوارە تاریک و نەفرەتییە هات
دواجار ئەو ڕۆژەی کە ڕۆژی من نییە هات
دەروونم لە پێڵاوەکانم ماندووتر.)

شیعری باش و باڵا ئەوە نییە، پڕ بێت لە وشەی قەبە و ڕەمز و شاراوە، کە تەنیا شاعیر خۆی تێی بگات، بەڵکوو شیعری باش ئەوەیە کە بە زمانێکی سادە، بەڵام بە کۆدێکی تاڕادەیەک ون خوێنەر بیخوێنێتەوە و تێی بگات. واتە بە وشەی سادە دونیایەکی گەورە دروست بکات، چونکە دواجار دەقەکە تەنیا هی خۆی نییە، بەڵکوو بەشێکە لە خوێنەر، واتا بەشێک لە خۆی پێشکەش بە خوێنەر دەکات کە بەرهەمەکەیەتی،
وەک لەم دێڕەدا شاعیر بە زمانێکی سادە و بێ گرێ باس لە خۆشەویستییەکی ڕابردوو دەکات بێ ئەوەی بیەوێت ئەو خۆشەویستییە پیس بکات بەهیچ وشەیەکی زبر و ڕەق

*(ئێستا کە لەناو ئەو پەیقانەدا دەژیم
ئێستا کە بیر لە لێوەکانی دەکەمەوە
خەریکە وەک هەنجیر دەبمە موڕەبا؟)

ستایلی شیعری غەمگین خدر وەک هەمیشە تایبەت نییە بە یەک جۆری شێوازی شیعر و هەروەها بابەتێکی دیاریکراویش، بەڵکوو دەتوانی لە دێڕەکانیدا (خۆشەویستی و عەشق و یاخی بوون و نیشاندانی ناشیرنییەکانی کۆمەڵگا و یاخی لە سیاسەت و تەنانەت پیسبوونی ژینگە و جوانی شارمان نیشان بدات...هتد.) نیشان بدات و هەر یەکێکیش بە شێوازێک.
ئەوەتا لە چەند دێڕێکی تردا دەڵێت:

(بەڕاکردنێکی سپی
تڕۆمبێلێک جادەکان قووت دەدات
دانیشتووین و لە ناو ئەو غارە غارە
دووکەڵ لە قوونی دەکۆخێت
هەولێر لە پاشمان بۆتە ستێکە جغارە
لە پاشەملە،
دەست و دەمی ڕەش دەچێتەوە)

لە کۆتاییدا دەڵێم شیعری باش ئەوەیە هەڵگری هەر دوو جۆری فۆڕمی تایبەتی دەرەکی و ئەندێشەی تایبەتی ناوەکی بێت، بە ئەوەی هەم خوێنەری ئاستبەرز و هەم خوێنەری سەرەتا و سادەش بتوانن بیخوێنەوە

و لێی تێبگەن، بەڵام هەمیشە شیعری چاک ئەوەیە فۆرمی ناوەکی بالادەستی زیاتر بێت بەسەر فۆرمی دەرەکیدا، بەڵام بۆ ئاستێکی هاوسەنگانە و وەستایانە، کە پێموایە ئەوەش مۆرکی شاعیریەتی بە خودی شاعیر دەبەخشێت.
ئەگەر وەک دەگوترێ و باوە، هیچ کتێبێک بێ کەموکوڕی نییە، بەڵام ئەم هەوڵە جوانانەی لەلاین شاعیر و نووسەرە گەنجەکانەوە دەدرێن، پێویستە بەرز بنرخێنین. هەروەها پێویستیشن بۆ کتێبخانە و فەرهەنگی ڕۆشنبیریی کوردی. بەهیوای کاری باشتر و جوانتر لە داهاتوودا کە هەر ئەوەش لەم شاعیرە بەدی دەکەم و بەرهەم لەدوای بەرهەم وە بەر جیهانبینی شیعری تازە دەکەوین.

-___________________

سەرچاوە: تەرمێک لەسەر زمان دەنێژم. شیعر . غەمگین خدر. چاپی یەکەم 2021.
چاپکراوەکانی خانەی کولتوور

ڕێگا دوورەکانی چاومان.. جەلالی میرزا کەریم

گیانە! دوورم،
خەونەکانی دوێنێ گۆپکە
بە درەختی زامەکانی ئەمڕۆم ئەگرن.
پەپوولە ئاوارەکانی
دووره باخی ماچەکانمان،
باڵەکانیان خوێنی تارای
بزەکانی لێوم ئەسڕن.
وشەکانی شیعری ئێستام،
بە ئاسمانێکا هەڵئەفڕن..
لە من و تۆ..
لە گیانبازانی ڕێی عیشق،
چاوەڕوانی هەڵوەرینی هێشووی هەورن.

دوورم.. هەر نیگایەك لێرە،
دڵەکانی ناو دەفتەری منداڵیمان
لەت ئەکا.
((بۆ لای پەریزادەیەکی ترم ئەبا))
دوورم.. هەر چرپەیەك لێرە،
یادەکانی سەر کۆڵانی هەرزەییمان
پەرت پەرت ئەکا.
((بۆ سەر ڕۆخی دەریایەکی ترم ئەبا))
دوورم.. هەر چرایەك لێرە،
هەموو شەوێ سنووری دڵ بەجێ دێڵێ و
خەونەکانی وشیاریمان ئەسڕێتەوە.
((بۆ لای داستانی تۆم ئەبا))
دوورم.. هەر بڕوایەك لێرە،
سەرووی هیواکانی دووکەڵ.. بە تەورێکی
ئەم سەردەمەی دڵداریمان ئەبڕێتەوە.
((بۆ لای هەڵسانی خۆم ئەبا))

گیانە.. چەقۆی تۆڵەی مەرگی دڵداریمان
سەرلەنوێ خۆی لە هەسانی زبری سنگی
نوشستیمان.. ئەسوێتەوە.
ئەوا ڕێگا دوورەکانی دووتوێی نەخشەی
ڕازەکانی ئەمجارەمان
باوەشی بۆ هەنگاونان.. کردۆتەوە.
بانگمان ئەکەن..
تا سەرەتای داستانێکی تر دەست پێکەین.
بانگمان ئەکەن..
تا کاروانی دڵدارانی هەتاو ڕێك خەین.
بانگمان ئەکەن..
باخی سنگی گۆرانییەکانمان ئاو بدەین.
بانگمان ئەکەن..
جوانووی دەنگی برووسکەکانمان تاو بدەین.

خۆشەویستی..
شۆڕەسواری خۆی لە هەموو هەورازێك و

نشێوێکی شارەکانی شەوا هەیە.
خۆشەویستی..
ڕووباری خۆی لە کیشوەری
تینووی چڵە بزەکانی خەوا هەیە.
گیانە.. شەوە!
خەرمانەی مانگ وشەکانی ئێوارەمان
بۆ ملوانکەی گەردنی خۆر،
بە تاڵە دەزووی فرمێسکی
دووریمان ئەهۆنێتەوە.
گیانە.. خەوە!
هەناسەی بانگ،
نامەکانی دڵداریمان..
بۆ تێشووی سەفەری دووری
ئەمجارە ئەپێچێتەوە.

ئەمجارە.. دڵ
گەڵاڕێزانی ئەستێرەی گەرداوی ژیل،
لە ئاوێنەی شڵپەی خوێنا..
ئەکاتە ئاڵای بارانی
گەرووی پەڕەسێلکەی تینوو.
ئەمجارە.. باڵی هەنسك و هاواری چڵ
هەواڵەکانی بەر دەرگای
پۆستەخانەی هەناسەی دیل،
لە ناو پۆلی دڵدارانی
ئاوارە و بێ سەر و شوێنا..
ئەکاتە وانەی یەکەمی
عیشقی پڕ لە هەڵۆی ئومێد
هەڵۆی باڵ نەخشەی ڕەنگاوڕەنگ.
1977

بەردەڵان.. شیعر/ کاوە عوسمان عومەر

وەک پەرداخێ مەی
شەوێ لە نیگایەکیدا ڕژا
هەورێ لە فرمێسکی کات
لە خوێنی کاتژمێری تەنیایی ئەتکا
قاچەکان لە نشێوی بەردا
جێمان
وشەکانیشیان
بە لێوی گیا گۆشتینەکانەوە دوریەوە
جیابونەوەی ساڵە تەرمەکانە
لە چاوەڕوانی سێبەری مرۆڤە دڵ کونەکان
بێئەوەی پێبزانن
ڕەهێڵە لمە وەرزەکان
وەزە لمە ڕەهێڵەکان
پڕبوون لەپروشە بەفری خۆشبەختی مردن
تاشە بەردێ نابینی
بتگەیەنێتە
بەردی حەقیقەت
هیچ تاشە بەردێ نابینی
کۆتامانای شتەکانی
لەسەر هەڵکەنرا بێ
مرۆڤە بەردەکان
دیلن لە نێو د□□ □□
موتربە بە ڤایرۆسی مەرگ
بەردەڵانی مرۆڤەکان
لە خوڕەی جۆگەلەی مەرگەوە ترازان
ئاشوفتە بون
لە نێوان کەژی وونبوون و
پردی مەرگ و سەما
واهەستی کرد لە ئاوێنەیەکی ترا
لە نوری بەردەم تونێلی خ□و□ن□کی ترا
بو□ تەوە بە کڵپە ووشە
تا بنوسێ

برینێ لە عیشقی ڕەق
وەک بەرد
بڕیاری دا
فەرامۆشی کا
شیرێ لە چەقینی نێو برینی ڕۆح
لەسەر پەڕەی ڕەشی چار□ نوسیش
ڕێبوارێ پرسی
کام توانەوە لە ڕۆژە سەرابیەکان
کام هاتنی پۆلە کۆتری ڕەشی بێهودەیی
کام حەزی مانەوە
لە مێرگی شینی چاوانی ئەو
کام چیرۆکی بریندارێ
خێڵە وونەکانی شەوی شیعر بیانهێنێ
هێڵکاری خەیاڵە
تەماشاکردنی پەیکەری تەمەن
هەر کە گەڕیدەیەک
دوا نامەی لە پشت ئۆقیانوسی وونەوە نوسی
میوەی فیردەوسی ئێستای پێنیە
بەتاڵبونەوەی تەلیسمی دوێنێ
لە تیاڕامانی سەحەرئامێزی ئەو
دەستپێکردنەوە بەگەڕانی
نێو بەردەڵانی بیرەوەریەکان
وەک خەو بوو
ئەفسانەی هاتنیان
وەک تای سەرەمەرگ بوو
ئاشووبی بوونیان
بە نائارەزوو ترازندیانە
ئەشکەنجەی گەڕانی خودی خۆی
بە ئارەزوو
لە ئامێزیان گرت
جەستەی پڕ تەم و خۆڵ و مەرگی یەکتر
بەردەڵانە ژیان
لە سەرەتادا
زەوی هەڵکێشراوی نشێوی بەستەڵەکی نەبوون
ڕۆح لە هەسارەی تەنیایی خۆیدا
مانگ کێڵراوی نیشتیمانی زەڕ خاکی وشە بوو
خوێنیش ڕۆمانی نەنوسراوی ئاوی مانەوە

گەرچی ڕەگی پرسیارێ
لەسەر مێرگی دڵ ڕوا
گەرچی لێوەکانی ئەو کچانەی
لە چاوەڕوانی هەڵۆ ئاڵتونیەکانا
بوونە بەرد
پشکۆی چاوانی
ئەفسان□ نوسیش
زۆر دەمێکە کوژانەوە
لە زەمەنی ڕۆژە بەردەڵان
خواوەندی بەرد دروستی کردن
ئەچنەوە ژێر نمە لمی بێهودەیی و گومرایی
ل□ بەهارێکی بەژموردەدا
ئاسمانیش هیچ دەرگایەکی تری نیە
جگە لە جادوو
هەموان لە دێوەجامەی گەردوونا دیل
زمانیش، لە تەڵەی
بێدەنگی ڕزگاری نا بێ
بەردەڵانی وشە ڕۆژەکانە
قفڵ ئەکاتە پێکان
وەک کەلە سەری ساڵەکان
بەردەکان خلۆر ئ□ب□ن□وە
هەر وەک دەرزی
تیشکی چاوی ئەستێرەکانیش
بەیداخی ڕەشی شەوەزەنگێ ئەبڕێ
بەڵام ئێوارەیەکی زیوین
چی پێ ماوە
تاوەکودەرگای ئاڵتونینی قەفەزی دڵی تۆ بکاتەوە
دار خەونەکانی ڕابردو
پێش گەیشتنی ئەوان کلۆر بوون
تەم ڕوخسارێ بویت
زەریا پۆشێ بووم
ڕاماین
لە نێو بەردەڵانی ساڵانێ لە تەم
چی سەمەرەیەکە چرکە بوونەکان
چی سەمەرەیە
بوونە چرکەکان
لەشریتی پجڕاوی فلیمێکی پچڕاو

زیاتر هیچیتر نیە
نمایشی ئەوان
بەسەرهاتەکانی نێو گەردوونی بەردەڵان
ڕۆمانی نوسراوی دەستی خۆمانە
بەردەڵانە
حەزەکان
بەردەڵانە
مێژووی پەروانە مر□ق باڵسوتاوەکان

....

وێنەکە کارێکی هونەری فۆتۆگرافەری بەریتانی
(Tim Hill)
بە سوپاسەوە لە پەیجی فەرمی خۆی وەرگیراوە

نیــو تــابلۆی تەواو نەکــراو..
نەوزاد بەندی

خۆر ئاوا بوو ،
خۆ بە دوو کوپ قاوە
ئەوێرین
بڕوا ناکەم پێمان بوێرن ..
عەسرێ
خۆمان هەڵیئەبژێرین ..
نەک خۆی هەڵمانبژێرێ ..
کورسی و مێزێ ،
لە کەناری ڕووبارێکی
زور دێرین ..
خۆمان چرکەکان ئەژمێرین
ناهێڵین
چرکە بمانژمێرێ..

ــــــــــن . بەندی دەسپێکی2021ــــــــــ

گوڵێ.. کەنعان مدحەت

ئەو شنەیە پێوەی دیارە
بۆن و بەرامەی بەهاری ، تاقە بارە
بە دڵم بنوسێ و خەنیم کاتەوە
کەی تۆش جوانی و ئارەزووت وەک ئەو تیا
کۆبووەوە
بێشک ئەودەم ،
لێوم بۆ تۆش دەکەوێتە سەما و
ماچم بە سەرەتا داڕێژ
رەزامەندیتش ،
بە ئەنجامگەیاندنی روکعەتەکانی نوێژ …

ئەو شمشاڵە ئاشقەی پەخشی هەناسەت
بە تەنها و تەنها پەنجەکانتی نوقسانە
دە شانە بە شانە بیلاوێنە
با تێر بمخرۆشێنێ و
دڵی زووخاوم لەت لەت کات
خۆ من لە یەکەم تڵفی تەڕمەوە
سەرمەستی تۆ و
شەیدای بۆنی گوڵەکانی سنگتم
ئەو گوڵانەی کە بە درێژیی تەمەن
ئاوێزانی خۆ پێناسەکردنی پەنجەنم بوون
بۆنیان بکات ..
با بە هەڵا نەڕۆین ، گوڵێ !
هەمو گوڵێ شایستەی شانازی و
بۆنکردنە ..
ئەگەر جاری وا لووت نەفرەتی لێ دەکا و
جاری واش خودی گوڵ بە خۆی
بۆنی لێ د□ور□تەوە
بەڵام بۆنی تۆ هەرگیزاو هەرگیز
نە سەرەتا و
نەش کۆتا دەیگرێتەوە

پێکەنینی ناو گریان.. عەلی ح□م□□شید بەرزنجی

منی بچکۆلە هەر کە هاتمە ژین
بە گریانی من کەوتنە پێکەنین
فرمێسکی شادی لە ڕووتان باری
بۆ ئێوە بووم بە مایەی بەختیاری
هەریەک بەجۆرێک وەسفی دەکردم
چی جوانیم هەبوو بۆ خۆی دەبردم
یاخود هەرکەس کێی خۆشبوویستایە
دەیوت بەبە گیان وەکو ئەو وایە
هەر ڕۆژەی جۆرێک خۆم نیشان دەدا
هەتا دڵخۆشی بە هەمووان بگا
ڕۆژێک وەک بابە ڕۆژێک دایە گیان
ڕۆژێکیش تەواو وەکو هەردووکیان
بەڵام ئێستاکە هەروەکو خۆم وام
نازدار و شیرین جوان و بێ هاوتام
هەر سەرنج دەدەن لە دەست و قاچم
بۆ تەنها ساتێک لەبیرتان ناچم

٢٠٢١/١/١